# MONUMENTENWAARDERING
# DRIE ONDERWIJSGEBOUWEN

## LANGE SLAGENSTRAAT 1
## VAN NEERCASSELSTRAAT 2
## NICOLAAS PIEKSTRAAT 4







Bureau Helsdingen
MONUMENTEN
BOERDERIJEN
BOUWHISTORIE

# MONUMENTENWAARDERING
# DRIE ONDERWIJSGEBOUWEN

# LANGE SLAGENSTRAAT 1
# VAN NEERCASSELSTRAAT 2
# NICOLAAS PIEKSTRAAT 4

**COLOFON**

Opdrachtgever:
Gemeente Gorinchem
Stadhuisplein 1
4205 AZ Gorinchem

Uitgevoerd door:
Bureau Helsdingen te Vianen
Helsdingse Voorweg 2a
4133 ND Vianen
0347-370651
www.bureauhelsdingen.nl
advies@bureauhelsdingen.nl

Bureau Helsdingen is een onderzoeks- en adviesbureau voor monumenten en bouwhistorie, gespecialiseerd in boerderijen.

Tekst en Foto's:
drs. R. den Hartog de Wilde

Status: definitief
Datum: 20/2/2020

## *Onderbouwing waardering scholencomplex*

**Aanleiding voor het onderzoek**

Voor u ligt het onderzoek naar de monumentwaarde en de redengevende monumentenbeschrijvingen van de panden Van Neercasselstraat 2, Nicolaas Pieckstraat 4 en Lange Slagenstraat 1 te Gorinchem.

Deze panden zijn in 2018 opgenomen in het inventarisatieproject gemeentelijke monumenten, met een korte beschrijving en beoordeling op mogelijke monumentale status. De drie objecten zijn in het inventarisatieproject al als monumentwaardig aangemerkt.

Omdat deze drie onderwijsgebouwen inmiddels hun oorspronkelijke functie hebben verloren, wordt gedacht aan een andere functie voor de gebouwen of aan een andere invulling van het terrein. Daarom heeft de gemeente Gorinchem aan Bureau Helsdingen gevraagd om de monumentwaarde nader te bekijken. Dit onderzoek is uitgevoerd in december 2019. Daarbij is, in tegenstelling tot het eerdere onderzoek uit 2018, ook het interieur geïnventariseerd. Recent onderzoek heeft aangetoond dat alle drie de scholen zijn ontworpen door H.A. Maaskant, een bekende architect die veel kenmerkende ontwerpen leverde tijdens de wederopbouwperiode.

In dit rapport treft u de drie uitgebreide beschrijvingen aan van de drie onderwijsgebouwen. Daarbij is gekeken naar de oorspronkelijke puntentelling waarop de monumentwaarde is gebaseerd. Deze puntentelling is geactualiseerd op basis van de nieuwe informatie.

In deze beoordeling zijn de panden wederom als monumentwaardig beoordeeld, zelfs met een iets grotere toegekende monumentale waarde.

**Betekenis van de monumentwaarde**

Een en ander betekent dat er uit deze inventarisatie geen reden blijkt om de genoemde drie scholen niet mee te nemen in de aanwijzingsprocedure van de gemeentelijke monumenten.

Daarbij willen we bij de lezer graag een aantal punten onder de aandacht brengen. Ten eerste; de monumentale waarde van de drie objecten van het scholencomplex houdt voor een niet gering deel verband met de omliggende panden uit de wederopbouwperiode. Deze omliggende panden, samen met het scholencomplex vormen een soort postzegel van wederopbouwarchitectuur in een anderszins pre-wederopbouw stadsuitbreiding. Die relatieve uniciteit maken het complex en de aangrenzende panden uit dezelfde periode een waardevol onderdeel van het stedelijk landschap van de gemeente Gorinchem. In lijn met deze (zogezegd overdraagbare, onderling afhankelijke) erfgoedwaarde wil ik de lezer graag wijzen op één van de doelstellingen in de Omgevingswet. Onder deze wet is het namelijk zo dat de directe omgeving van monumenten, meegenomen wordt in de beschermde status van het monument en daarmee ook onderhevig is aan het stelstel rechten en plichten dat voortvloeit uit de monumentale status.

Hierbij is ook te noemen dat onderzoek heeft aangetoond dat de aanwezigheid van monumenten een positieve uitwerking heeft op de waarde van gebouwen in de directe omgeving.

Het toekennen van de monumentenstatus aan de objecten van het scholencomplex biedt dus beschermings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor zowel het scholencomplex als de aangrenzende panden.

**Procedure**
Het is aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Gorinchem om de belangen af te wegen van enerzijds de monumentwaarde van deze drie scholen en anderzijds eventuele andere belangen die hier spelen.

Als laatste en belangrijkste overweging wil ik graag het belang benoemen van het precedent dat de gemeente schept in het eventueel niet beschermen van de monumentwaardige panden van het scholencomplex. De gemeente Gorinchem staat op het punt om in 2020 een groot aantal gemeentelijke monumenten aan te wijzen. De eigenaren van deze objecten worden hierdoor onderhevig gesteld aan regelgeving die kansen biedt maar ook restricties oplegt. De gemeente Gorinchem heeft in dit specifieke geval de mogelijkheid om een voorbeeldpositie te bekleden richting de potentiële monumenteigenaren. Hiermee kan de gemeente laten zien zelf ook verantwoording te dragen voor het gebouwd erfgoed en willens te zijn zich aan dezelfde regelgeving te houden als verwacht wordt van de particuliere eigenaren.
Houdt in dit geval ook rekening met het mogelijk juridisch precedent dat wordt gesteld in deze. Wanneer de gemeente besluit de objecten van het scholencomplex niet als gemeentelijk monument aan te wijzen, ondanks de monumentwaarde, kan dit een juridisch precedent zijn waar procederende monumenteigenaren zich mogelijkerwijs op zullen beroepen.

# REDENGEVENDE BESCHRIJVING

# LANGE SLAGENSTRAAT 1



Bureau Helsdingen
MONUMENTEN
BOERDERIJEN
BOUWHISTORIE

# REDENGEVENDE BESCHRIJVING

# LANGE SLAGENSTRAAT 1 TE GORINCHEM

**COLOFON**

Opdrachtgever:
Gemeente Gorinchem
Stadhuisplein 1
4205 AZ Gorinchem

Uitgevoerd door:
Bureau Helsdingen te Vianen
Helsdingse Voorweg 2a
4133 ND Vianen
0347-370651
www.bureauhelsdingen.nl
advies@bureauhelsdingen.nl

Bureau Helsdingen is een onderzoeks- en adviesbureau voor monumenten en bouwhistorie, gespecialiseerd in boerderijen.

Tekst en Foto's:
drs. R. den Hartog de Wilde

Status: definitief
Datum: 20/2/2020

***Lange Slagenstraat 1, Gorinchem***

| | | |
|---|---|---|
| ***Oorspr. functie*** | : | School |
| ***Huidige functie*** | : | Leegstand |
| ***Algemene omschrijving*** | : | Schoolgebouw uit de wederopbouwperiode in de stijl van het Nieuwe Bouwen, ook wel Functionalisme geheten. Het betreft een pand op geschakelde, samengestelde plattegrond. Het pand telt twee bouwlagen onder een plat dak. De gevels zijn opgetrokken uit gele bakstenen in halfsteens verband gemetseld. De gevels hebben rechthoekige gevelopeningen voor de raampartijen, doorgaans van maaiveld tot aan de dakrand. |
| ***Constructie*** | : | Het betreft gemetselde draagmuren, binnen en buiten. Sommige delen zijn ondersteund door betonnen draagconstructie. |
| ***Gevels*** | : | De gevels zijn opgetrokken uit gele baksteen in halfsteensverband. Het leeuwendeel van de gevels langs de Abraham Kemplaan zijn open en gevuld met raampartijen in stalen frames. |
| ***Vensters/ Deuren*** | : | De toegangsdeuren zijn geplaatst in houten puien met enkelruits glasdeuren. Vensters bestaan uit enkelruits draairamen, stalen puien met enkelruits draairamen en houten kozijnen met stalen enkelruits ramen. De vensters zijn voorzien van geglazuurde raamdorpelstenen. Op de begane grond zijn de puien geplaatst op een betegelde plint en getimmerde borstwering inwaarts georiënteerd ten overstaan van de dakrand. |
| ***Interieur / indeling*** | : | De centrale toegang bestaat uit een dubbele houten enkelruits deur. Deze komt uit op een kleine hal of doorgang met een mozaïek kunstwerk op de linker muur. Hierachter bevindt zich de centrale ontvangsthal. Tussen de betonnen draag- en steunpilaren zijn nog de kapstokken voor de scholieren gevestigd.<br>Grenzend aan deze ontvangsthal, rechts hiervan is de kantine gehuisvest; een grote open zaal met op de achtermuur een groot mozaïek van dezelfde kunstenaar als het kunstwerk in de toegangshal.<br>Links van de entreehal zijn de toiletten geplaatst en direct rechts de conciërgekamer.<br>De school is samengesteld uit twee vleugels aan weerszijde van de centrale hal. In beide vleugels komen de klaslokalen uit op een langwerpige hal. In beide vleugels bevinden zich drie lokalen parallel aan de doorlopende hal en één groot lokaal aan de kopse kant van de vleugel.<br>Vlak voor het uiteinde van de zuidelijke vleugel is het trappenhuis gevestigd naar de eerste verdieping. In dit trappenhuis is een lift ingebouwd. In de centrale hal, aan de zijde van de Abraham Kemplaan is een tweede trappenhuis geplaatst.<br>De eerste verdieping is nagenoeg hetzelfde ingedeeld als de begane grond, met het verschil dat boven de kantine twee klaslokalen gevestigd zijn. |

***Dak*** : Het dak van het pand betreft een plat dak, met verschillende hoogteniveaus. Het dakvlak boven de centrale hal is lager gelegen dan dat van de noord-, zuid- en westvleugel.

***Architectuur*** : De architectuur van de school is typisch voor de wederopbouw, in de stijl van het Nieuwe Bouwen, ook wel functionalisme genaamd. De architect is H. A. Maaskant (1907-1977), een zeer bekende architect uit de wederopbouwperiode. Bekende voorbeelden van zijn ontwerpen zijn onder andere de Pier in Scheveningen, het Groothandelsgebouw en Euromast te Rotterdam, het Neudeflat in Utrecht en de Hilton Hotels te Rotterdam en Amsterdam.

***Bouwgeschiedenis*** : Ogenschijnlijk zijn er geen aanpassingen gedaan aan het gebouw.

***Terreinindeling*** : De school vormt onderdeel van een groter scholencomplex, op een nagenoeg vierkant terrein. De school is gevestigd in de noordoostelijke hoek van het complex, op de kruising Lange Slagenstraat en de Abraham Kemplaan, in tegenovergestelde hoek van de het pand Van Neercasselstraat 2. In de noordwest hoek van het terrein bevindt zich het schoolplein van deze school. Aan de zuidzijde van de school, direct naast de gymzaal is de voormalige oprit naar de lerarenparkeerplaats gevestigd. Rechts van deze oprit, de zuidoostelijke hoek van het complex bevindt zich een grasveld met bomen. Langs de hele oostelijke zijde van het complex, langs de Abraham Kemplaan loopt een grasstrook. Het pand staat haaks op de Lange Slagenstraat. Direct naast dit schoolgebouw is een fietsenstalling gevestigd, eveneens in de stijl van de wederopbouwarchitectuur. Deze stalling is ongeveer tweemaal zo groot als de fietsenstalling bij de school aan de Van Neercasselstraat 2. De rest van het complex langs de Lange Slagenstraat, links van de fietsenstalling bestaat uit een grasstrook, voetpad en parkeerhavens. Het westelijk deel van het complex wordt voornamelijk gevormd door het schoolplein en schoolgebouw van de school aan de Van Neercasselstraat 2.

***Stedenbouwkundige beschrijving*** : De school is gelegen aan de Lange Slagenstraat 1 en maakt onderdeel uit van een groter scholencomplex in totaal bestaande uit twee schoolgebouwen, twee fietsenstallingen en een gymzaal. Het complex is gesitueerd op een nagenoeg vierkante plattegrond, aan noordelijke zijde begrensd door de Lange Slagenstraat, aan oostelijke zijde de Abraham Kemplaan, zuidzijde zijde de Nicolaas Pieckstraat en aan westelijke zijde de Van Neercasselstraat. Het complex maakt onderdeel uit van de wijk Haarwijk, gelegen in de voormalige Korte- en Lange Slagenpolders. Het complex ligt tussen twee wederopbouwstroken in dezelfde stijl van het Nieuwe Bouwen. Het gaat om de panden aan de Lange Slagenstraat en Nicolaas Pieckstraat. Daarmee vormt het scholencomplex en de aangrenzende wederopbouwpanden in de directe omgeving hiervan een kleine stempel van wederopbouwarchitectuur omringd door eerdere bebouwing van voor de Tweede Wereldoorlog.

***Technische staat*** : De technische staat van het gebouw is goed. Er is sprake van enig achterstallig onderhoud.

***Bijzonderheden*** : Deze school, van oorsprong een ULO, vormt onderdeel van de oorspronkelijke scholengemeenschap bestaande uit deze ULO, de lagere Anne Frankschool op de hoek Van Neercasselstraat en de Nicolaas Pieckstraat en de gymzaal op de Nicolaas Pieckstraat. De school is in 1961 opgeleverd en men is in 1957 gestart met de planvorming. Kunstenaar van de Nieuwe Haagse School Thijs Overmans (geb. 1928) is destijds gevraagd om de drie objecten van de scholengemeenschap te voorzien van kunstwerken. In 1964 leverde hij een tegeltableau op voor de gymzaal en reeds in 1961 mozaïeken voor deze ULO en de Anne Frankschool. Voor dit object aan de Lange Slagenstraat 1, de voormalige ULO, heeft Thijs Overmans twee mozaïeken ontwikkeld. Eén mozaïek is in de entreehal gevestigd. Op dit mozaïek staan twee kinderen op ladders afgebeeld, tegen een overwegend groene achtergrond met onder en boven een blauwe strook. In de onderste strook zijn twee bloemen afgebeeld, in de bovenste een vogel. Op een enkele kale plek na is dit mozaïek nog grotendeels intact. Dit object is voorzien van nog een mozaïek, aan de muur van de voormalige kantine. Op dit mozaïek is een geblinddoekte jongen afgebeeld temidden van een aantal bomen en bossen. De achtergrond van het mozaïek zijn drie verschillende blauwtinten. De onderlinge samenhang, tussen de drie objecten van het complex alsmede de aanwezige kunst van de hand van Thijs Overmans zijn bijzonder te vermelden kwaliteiten van dit object.
Het was voor de ontwerpen van architect Maaskant vrij gebruikelijk om samen te werken met kunstenaars zoals in dit geval Overmans. Maaskant heeft dit gebruik opgepikt gedurende zijn tijd als lid van de Rotterdamse groep Opbouw (OpRo), een groep waarin zowel architecten, ontwikkelaars als kunstenaars zitting hadden.
Eveneens van noemenswaardig belang is de uniciteit van het scholencomplex en de samenhang met de omliggende wederopbouwpanden, als enige wederopbouwstempel in de Haarwijk.

***Waardering*** : Het pand aan de Lange Slagenstraat 1 is cultuurhistorisch waardevol omdat het als school is gebouwd en altijd in die hoedanigheid heeft gefunctioneerd. Daarom zijn de objecten op dit terrein onlosmakelijk verbonden met de stad Gorinchem en haar inwoners.
Het pand heeft een zeer hoge architectuurhistorische, situationele- en ensemblewaarde, omdat het samen met de andere wederopbouwpanden van het scholencomplex alsmede in de directe nabijheid van het complex de laatste uitbreiding vormt van dat deel van de wijk Haarwijk en tevens het enige uit die periode, en daarmee een architectonische en stedenbouwkundig afwijkend geheel vormt, omdat het de enige strook is uit de wederopbouwperiode.
Het complex is ook waardevol vanwege de gaafheid en herkenbaarheid als onderdeel van de wederopbouw. Het schoolgebouw alsmede de andere wederopbouwpanden op en rond het complex lijken nagenoeg onaangetast.
Ook qua zeldzaamheid is het een waardevol object. Zoals eerder gesteld is wederopbouwarchitectuur an sich weinig zeldzaam, echter in dit deel van de wijk Haarwijk is het dat wel.

Voor het inventarisatieproject monumentale panden gemeente Gorinchem uit 2018 is bij het beoordelen van de objecten gebruik gemaakt van een matrix met puntentelling. In deze matrix zijn de objecten beoordeeld op de punten Architectuurhistorische waarde, Cultuurhistorische waarde, Zeldzaamheid, Gaafheid, Ensemblewaarde en Stedenbouwkundige waarde. Ieder van deze aspecten is een waarde toegekend van 1 tot 3. Dit leidt tot een eindscore die onderhevig is aan een weegfactor. Op die wijze kan een object de maximale score van 21 punten, of zelfs de minimale score van – 4 behalen. Alle objecten met een eindscore van 10 > zijn monumentwaardig. Alle objecten met een eindscore van 9 < zijn potentieel beeldbepalend.

De eindscore van dit object was in het aanwijzingstraject 13 punten, dus monumentwaardig. Ik heb de architectonische- en uniciteitswaarde verhoogd met factor 1 en kom dan uit op een eindwaarde van 17. De waardering blijft wat dat betreft ongewijzigd als monumentwaardig, zij het met een kleine verhoging in waardering.

***Bronnen*** : www.topotijdreis.nl
www.googlemaps.nl
www.nieuwehaagseschool.nl

## *Foto's*

*Kopkant zuidelijke vleugel.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Zijaanzicht zuidelijke en noordelijke vleugel langs de Abraham Kemplaan.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Zijaanzicht noord- en zuidvleugel langs Abraham Kemplaan.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Trappenhuis achter centrale hal, gezien vanaf Abraham Kemplaan.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Westelijke zijde noordvleugel, uitzicht op centrale toegang.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Voorgevel hoofdingang.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Kantineruimte en lokalen op tweede verdieping, van westelijke zijde bezien.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Kantineruimte en lokalen eerste verdieping met wederopbouwflats aan de Van Neercasselstraat op achtergrond.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Centraal deel mozaiek entree.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



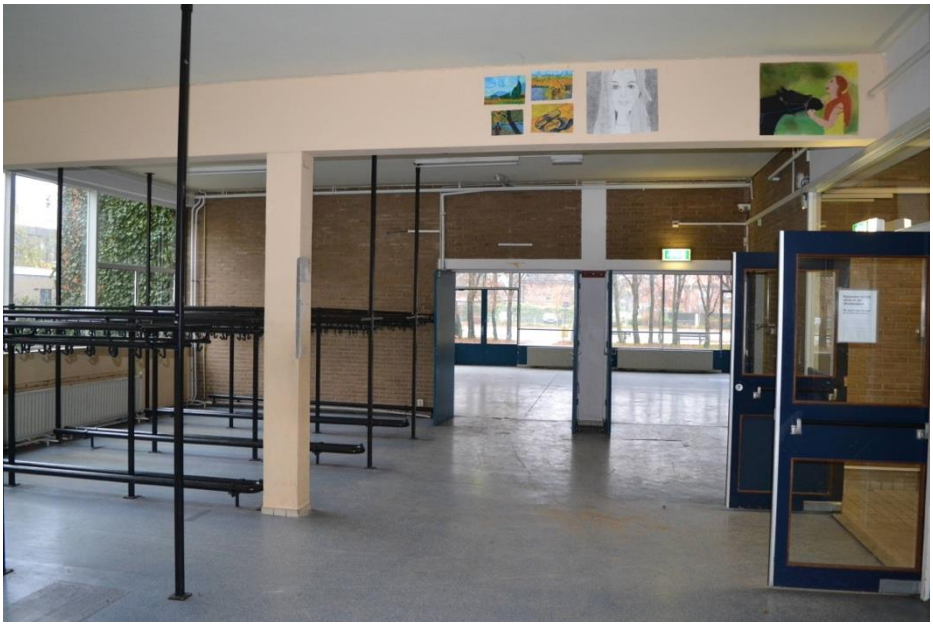
*Bovenzijde mozaïek entree.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Centrale hal met kapstokken en steunpilaar en draagbalk, kantineruimte op achtergrond.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Mozaïek kantineruimte.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Centrale gang zuid-vleugel.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Centrale gang noord-vleugel.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Trappenhuis centrale hal.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Centrale gang noordvleugel tweede verdieping.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Trappenhuis met lift zuidvleugel.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



***Luchtfoto***

*Luchtfoto van het scholencomplex.*

*Foto: Google Maps*



# REDENGEVENDE BESCHRIJVING
# VAN NEERCASSELSTRAAT 2



Bureau Helsdingen
MONUMENTEN
BOERDERIJEN
BOUWHISTORIE

# REDENGEVENDE BESCHRIJVING
# VAN NEERCASSELSTRAAT 2 TE GORINCHEM

**COLOFON**

Opdrachtgever:
Gemeente Gorinchem
Stadhuisplein 1
4205 AZ Gorinchem

Uitgevoerd door:
Bureau Helsdingen te Vianen
Helsdingse Voorweg 2a
4133 ND Vianen
0347-370651
www.bureauhelsdingen.nl
advies@bureauhelsdingen.nl

Bureau Helsdingen is een onderzoeks- en adviesbureau voor monumenten en bouwhistorie, gespecialiseerd in boerderijen.

Tekst en Foto's:
drs. R. den Hartog de Wilde

Status: definitief
Datum: 20/2/2020

***Van Neercasselstraat 2, Gorinchem***

| | | |
|---|---|---|
| ***Oorspr. Functie*** | : | Openbare lagere school |
| ***Huidige functie*** | : | Nvt |
| ***Algemene omschrijving*** | : | School in de stijl van wederopbouwarchitectuur. Het betreft een pand op samengestelde plattegrond met geschakelde rechthoekige volumes van twee bouwlagen onder een plat dak. |
| ***Constructie*** | : | Het betreft gemetselde, dragende buitenmuren op betegelde plint met borstwering. De lokalen worden binnen gescheiden door zowel gemetselde als betonnen draagmuren. |
| ***Gevels*** | : | De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen in halfsteens metselverband. Een enkel muurveld is geheel blind over beide bouwlagen tot onder de daklijst. Het merendeel betreft gevelopeningen van maaiveld tot dakrand, waarin de raampartijen gevestigd zijn. De gevel aan de voorzijde van het pand, aan de Van Neercasselstraat is versierd met een mozaïekkunstwerk. |
| ***Vensters/ Deuren*** | : | De deuren betreffen enkelruits glasdeuren in houten puien. De raampartijen zijn geplaatst in stalen puien met enkelruits draairamen. |
| ***Interieur / indeling*** | : | De ruimtes op de begane grond zijn gelegen rondom een L-vormige gang. De centrale toegang tot het pand bevindt zich in de hoek waar het korte en lange deel van de L-vorm samen komen. Direct tegenover de centrale toegang is het trappenhuis gelegen. Langs de lange zijde van de L-vorm zijn drie klaslokalen gelegen. Aan de andere zijde van deze doorgang de toiletten en een hal naar een afgesloten uitgang. Rechts van de centrale toegang bevinden zich twee kleinere ruimtes en een keuken, links van de toegang twee kleinere ruimtes. De lange hal komt aan de andere zijde ten overstaan (tegenover?) van de centrale toegang uit op een groot rechthoekig lokaal.<br><br>Het trappenhuis bestaat uit twee geschakelde trappen, verbonden door een overloop. De trappen en overloop zijn opgetrokken rondom een metselwerken pilaar van rode baksteen in kruisverband. De treden en overloop zijn met grijze stenen betegeld.<br><br>Het trappenhuis komt op de eerste verdieping uit op een centrale, lang gerekte hal. Aan de rechterzijde van de hal zijn vier grote lokalen geplaatst. Halverwege de hal, aan de linkerzijde bevinden zich de toiletten. Aan het achtereinde van de hal, achter het trappenhuis is een kastruimte geplaatst. Aan de linkerzijde van de hal achter het trappenhuis bevindt zich een groot lokaal met keuken en kastruimte. |
| ***Dak*** | : | Het betreft een samenstel van platte geschakelde daken met verschillenden hoogten. Het langgerekte deel langs de Nicolaas Pieckstraat, de rug van de L-vorm is het hoogst. Het korte deel van de L-vorm, langs de Van Neercasselstraat is lager gelegen. |

***Architectuur*** : De architectuur van de school is typisch voor de wederopbouw, in de stijl van het Nieuwe Bouwen, ook wel functionalisme genaamd. De architect is H. A. Maaskant (1907-1977), een zeer bekende architect uit de wederopbouwperiode. Bekende voorbeelden van zijn ontwerpen zijn onder andere de Pier in Scheveningen, het Groothandelsgebouw en Euromast te Rotterdam, het Neudeflat in Utrecht en de Hilton Hotels te Rotterdam en Amsterdam.

***Bouw-geschiedenis*** : Er zijn aan het pand ogenschijnlijk geen veranderingen aangebracht.

***Terreinindeling*** : De school vormt onderdeel van een groter scholencomplex, op een nagenoeg vierkant terrein. De school aan de Van Neercasselstraat 2 bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van het complex, op de hoek van de kruising Van Neercasselstraat (zuid – noord) en de Nicolaas Pieckstraat (oost - west). Langs de zijde aan de Pieckstraat en het eerste deel Van Neercasselstraat is een kleine grasstrook aanwezig. Aan de andere zijde van het pand is het voormalig schoolplein gevestigd. Op dit schoolplein is ook een fietsenstalling aanwezig. Het schoolplein wordt aan noordelijke en oostelijke zijde begrensd door een strook bomen. Direct achter de bomen bevindt zich een grasstrook. De zijde van het schoolplein aan de Van Neercasselstraat wordt begrensd door een kleine grasstrook en een parkeerhaven.
Achter de school, eveneens aan de Nicolaas Pieckstraat is een voormalig gymnastieklokaal gevestigd. De zuidoostelijke hoek van het vierkante complex wordt gevormd door een klein grasveld met wat bomen.
In de noordoostelijke hoek van het complex is nog een voormalig schoolgebouw gevestigd. Dit pand alsmede de gehele oostelijke zijde van het complex langs de Abraham Kemplaan wordt begrensd door een grasstrook. Dit pand staat haaks op de Lange Slagenstraat. Direct naast dit schoolgebouw is een fietsenstalling gevestigd. Deze stalling is ongeveer tweemaal zo groot als de fietsenstalling bij de school aan de Van Neercasselstraat 2. De rest van het complex langs de Lange Slagenstraat, links van de fietsenstalling bestaat uit een grasstrook, voetpad en parkeerhavens.

***Stedenbouwkundige beschrijving*** : De school is gelegen aan de Neercasselstraat 2 en maakt onderdeel uit van een groter scholencomplex bestaande uit twee schoolgebouwen, twee fietsenstallingen en een gymnastieklokaal. Het complex is gesitueerd op een nagenoeg vierkant terrein, aan noordelijke zijde begrensd door de Lange Slagenstraat, aan oostelijke zijde de Abraham Kemplaan, zuidzijde de Nicolaas Pieckstraat en aan westelijke zijde de Van Neercasselstraat. Het complex maakt onderdeel uit van de Haarwijk, gelegen in de voormalige Korte- en Lange Slagenpolders. Het complex ligt tussen twee wederopbouwstroken in dezelfde stijl van het Nieuwe Bouwen. Het gaat om de panden aan de Lange Slagenstraat en Nicolaas Pieckstraat. Daarmee vormt (vormen?) het scholencomplex en de aangrenzende wederopbouwpanden in de directe omgeving hiervan een kleine stempel van wederopbouwarchitectuur omringd door eerdere bebouwing van voor de Tweede Wereldoorlog.

***Technische staat*** : De technische staat van het gebouw is goed. Er is sprake van enig achterstallig onderhoud.

***Bijzonderheden*** : De school, van oorsprong de lagere Anne Frankschool, onderdeel van het scholencomplex met de toenmalige ULO in de Lange Slagenstraat op de hoek met de Abraham Kemplaan en de gymzaal aan de Nicolaas Pieckstraat. Planvorming van de school is gestart in 1959 en het pand is opgeleverd in 1962. Het mozaïek aan de voorgevel van het pand aan de Van Neercasselstraat is van de hand van de kunstenaar Thijs Overmans (geb. 1928), die de mozaïeken voor de Anne Frank school en de ULO in 1961 opleverde, en het tegeltableau aan de buitenmuur van de gymzaal in 1964. Dit mozaïek toont drie meisjes en drie jongens, hand in hand onder bomen tegen een lichtblauwe achtergrond. Thijs Overmans werd tot de Nieuwe Haagse School gerekend.
De architect Maaskant zocht doorgaans de samenwerking met kunstenaars op in zijn ontwerpen. Naar alle waarschijnlijkheid heeft hij dit gebruik aangenomen in zijn tijd als lid van de Rotterdamse groep Opbouw (OpRo), waarin zowel architecten, ontwikkelaars als kunstenaars zitting hadden.
Verder is de samenhang met de omliggende wederopbouwpanden en het scholencomplex als enige uitbreiding uit de wederopbouw noemenswaardig.

***Waardering*** : Het pand aan de Van Neercasselstraat 2 is cultuurhistorisch waardevol omdat het als school is gebouwd en altijd in die hoedanigheid heeft gefunctioneerd. Daarom zijn de objecten op dit terrein onlosmakelijk verbonden met de stad Gorinchem en haar inwoners.
Het pand heeft een zeer hoge architectuurhistorische, situationele- en ensemblewaarde, omdat het samen met de andere wederopbouwpanden van het scholencomplex alsmede in de directe nabijheid van het complex de laatste uitbreiding vormt van dat deel van de Haarwijk en tevens het enige uit die periode, en daarmee een architectonische en stedenbouwkundig afwijkend geheel vormt, omdat het de enige strook is uit de wederopbouwperiode.
Het complex is ook waardevol vanwege de gaafheid en herkenbaarheid als onderdeel van de wederopbouw. Het schoolgebouw alsmede de andere wederopbouwpanden op en rond het complex lijken nagenoeg onaangetast.
Ook qua zeldzaamheid is het een waardevol object. Zoals eerder gesteld is wederopbouwarchitectuur an sich weinig zeldzaam, echter in dit deel van de Haarwijk is het dat wel.
Voor het inventarisatieproject monumentale panden gemeente Gorinchem uit 2018 is bij het beoordelen van de objecten gebruik gemaakt van een matrix met puntentelling. In deze matrix zijn de objecten beoordeeld op de punten Architectuurhistorische waarde, Cultuurhistorische waarde, Zeldzaamheid, Gaafheid, Ensemblewaarde en Stedenbouwkundige waarde. Ieder van deze aspecten is een waarde toegekend van 1 tot 3. Dit leidt tot een eindscore die onderhevig is aan een weegfactor. Op die wijze kan een object de maximale score van 21 punten, of zelfs de minimale score van – 4 behalen. Alle objecten met een eindscore van 10 > zijn

monumentwaardig. Alle objecten met een eindscore van 9 < zijn potentieel beeldbepalend.

Het object aan de Van Neercasselstraat 2 kreeg in het inventarisatieproject een eindscore van 13 punten en was daarmee al monumentwaardig. Door een verhoging van de architectonische waarde en uniciteit van 1 naar 2 krijgt dit object thans de eindwaarde 17. Hiermee is het pand onveranderd monumentwaardig, zij het nog monumentwaardiger.

***Bronnen*** : www.topotijdreis.nl
www.googlemaps.nl
www.nieuwehaagseschoolkunst.nl

***Foto's***

*Zijaanzicht van de rechterzijgevel aan de Nicolaas Pieckstraat*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Achtergevel met brandtrap en gelaagde zijgevel.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Linker zijgevel met gelaagde kenmerken. De rechthoekige ramen rechts op de begane grond en de langwerpige vensters onder de dakrand zijn de ramen van de toiletruimtes op beide verdiepingen.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Binnenhoek en buitenzijde van korte deel van de L-vorm. In deze vleugel zijn op de begane grond kantoorruimtes en op de eerste verdieping een groot lokaal gehuisvest.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Mozaïek aan voorgevel aan Van Neercasselstraat.*




*Centrale gang op de eerste verdieping.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



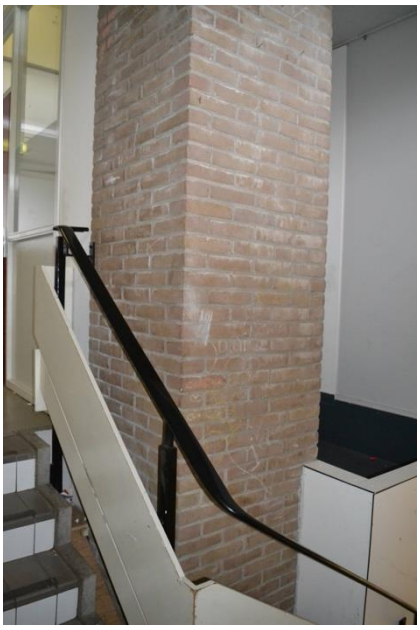
*Overloop en bovenste schakel trappenhuis.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Bovenste deel van de centrale kolom in het trappenhuis.*

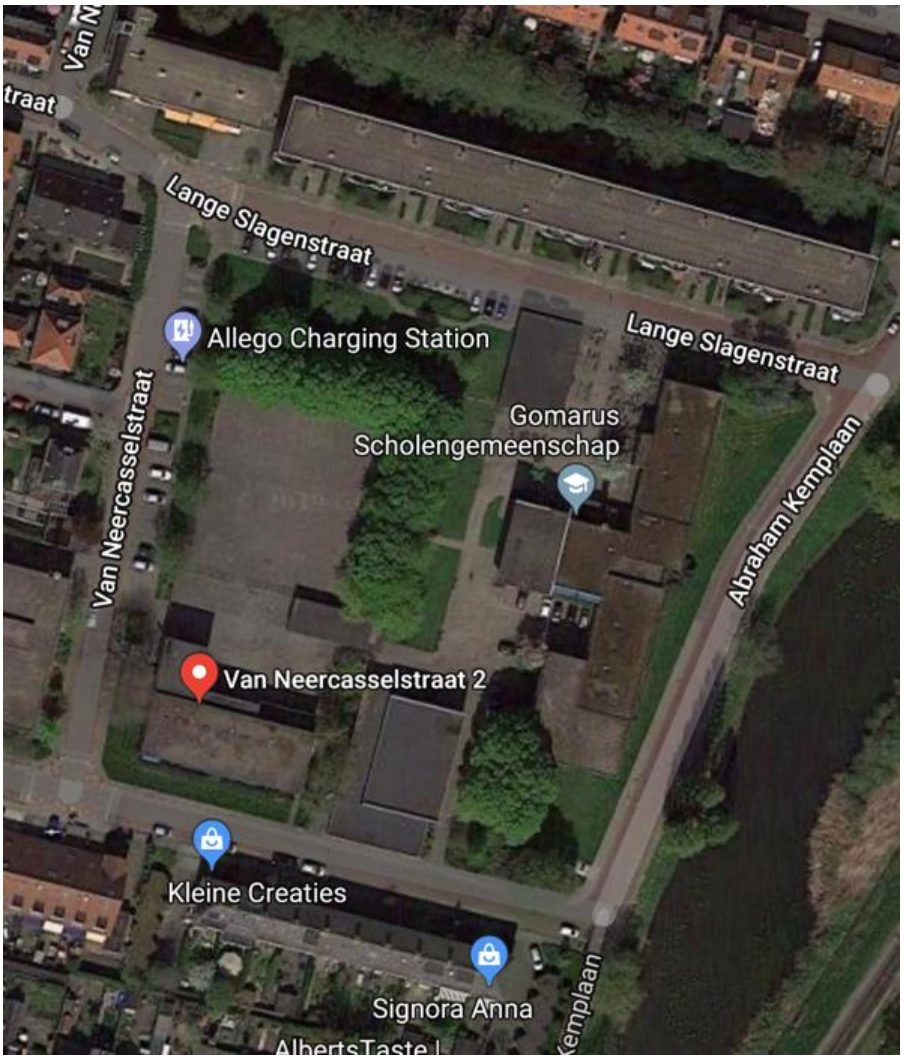
*Foto: Bureau Helsdingen.*



***Luchtfoto***

*Luchtfoto van het scholencomplex.*

*Foto: Google Maps*



# REDENGEVENDE BESCHRIJVING

# NICOLAAS PIECKSTRAAT 4



Bureau Helsdingen
MONUMENTEN
BOERDERIJEN
BOUWHISTORIE

# REDENGEVENDE BESCHRIJVING

# NICOLAAS PIECKSTRAAT 4 TE GORINCHEM

**COLOFON**

Opdrachtgever:
Gemeente Gorinchem
Stadhuisplein 1
4205 AZ Gorinchem

Uitgevoerd door:
Bureau Helsdingen te Vianen
Helsdingse Voorweg 2a
4133 ND Vianen
0347-370651
www.bureauhelsdingen.nl
advies@bureauhelsdingen.nl

Bureau Helsdingen is een onderzoeks- en adviesbureau voor monumenten en bouwhistorie, gespecialiseerd in boerderijen.

Tekst en Foto's:
drs. R. den Hartog de Wilde

Status: definitief
Datum: 20/2/2020

***Lange Slagenstraat 1, Gorinchem***

| | | |
|---|---|---|
| ***Oorspr. functie*** | : | Gymnastieklokaal |
| ***Huidige functie*** | : | Nvt |
| ***Algemene omschrijving*** | : | Schoolgebouw uit de wederopbouwperiode in de stijl van het Nieuwe Bouwen, ook wel Functionalisme geheten. Het gaat om een pand op rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een plat dak. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen in halfsteens verband tot onder de daklijst. Het pand heeft een uitbouw opgetrokken uit rood/grauwe bakstenen in halfsteens verband gemetseld tot onder de daklijst en een geschilderde borstwering. |
| ***Constructie*** | : | Het betreft gemetselde draagmuren, binnen en buiten. |
| ***Gevels*** | : | De gevels zijn opgetrokken uit rode en gele bakstenen gemetseld in halfsteens verband. De gevels bestaan merendeels uit blinde muurvelden. Het muurveld aan de Nicolaas Pieckstraat is versierd met mozaïek tegeltableaus. De achtergevel is voorzien van een wit betegelde plint. De linker zijgevels van de hoofdmassa en uitbouw zijn op een nooduitgang in ieder muurveld na geheel blind. |
| ***Vensters/ Deuren*** | : | Houten en stalen puien met draairamen op gemetselde borstwering, teruggeplaatst t.o.v. dakrand. |
| ***Interieur / indeling*** | : | De gymzaal bestaat uit een hoofdmassa met uitbouw op rechthoekige plattegrond. De eigenlijke gymzaal vormt de hoofdmassa, de toiletten, kleed- en wasruimte en werkruimte voor de docent zijn in de uitbouw aan zuidelijke en westelijke zijde van de hoofdmassa ondergebracht. Op die wijze vormt de uitbouw een L-vorm om de hoofdmassa. De voordeur komt uit op een gestrekte hal met aan de rechterzijde eerstens een kastruimte en dan drie toiletten. Aan het eind van de gang bevinden zich links twee deuren, de eerste biedt toegang tot de voormalige kleedruimte en de tweede tot de voormalige docentenwerkkamer.<br><br>De kleedkamer heeft aan de andere zijde van de toegangsdeur twee deuropeningen, de linker deur biedt toegang tot de voormalige wasruimte en de rechter tot de voormalige gymzaal. De wasruimte is voorzien van granito wasbakken die deels betegeld zijn. Op de vloer keramische vloertegels in twee kleuren, die strooksgewijs zijn gelegd. De gymzaal zelf is door het aanbrengen van tijdelijke schotwanden verkleind om dienst te kunnen doen als verenigingsruimte/vergaderzaal. |
| ***Dak*** | : | De dakdelen van zowel hoofdmassa als lagere uitbouw betreffen platte daken. |
| ***Architectuur*** | : | De architectuur van de gymzaal is typisch voor de wederopbouw, in de stijl van het Nieuwe Bouwen, ook wel functionalisme genaamd. De architect is H. A. Maaskant (1907-1977), een zeer bekende architect uit de wederopbouwperiode. Bekende voorbeelden van zijn ontwerpen zijn |

onder andere de Pier in Scheveningen, het Groothandelsgebouw en Euromast te Rotterdam, het Neudeflat in Utrecht en de Hilton Hotels te Rotterdam en Amsterdam.

***Bouw-geschiedenis*** : Ogenschijnlijk zijn er sinds de bouwtijd weinig aanpassingen gedaan. Behalve het aanleggen van de schotwanden in de gymzaal en het trekken van een zeil over de vloer in de ruimte tussen de schotwanden.

***Terreinindeling*** : De gymzaal vormt onderdeel van een groter scholencomplex, op een nagenoeg vierkant terrein. De gymzaal bevindt zich ongeveer in het midden van het zuidelijk deel van het complex aan de Nicolaas Pieckstraat. Westelijk van de gymzaal is het schoolgebouw aan de Van Neercasselstraat 2 gevestigd. Aan oostelijke zijde van de gymzaal bevindt zich de oprit naar de voormalige parkeerplaats van het schoolgebouw aan de Lange Slagenstraat 1. Rechts van deze oprit, de zuidoostelijke hoek van het complex, bevindt zich een grasveld met bomen. In de noordoostelijke hoek van het complex is nog een voormalig schoolgebouw gevestigd. Dit pand alsmede de gehele oostelijke zijde van het complex langs de Abraham Kemplaan wordt begrensd door een grasstrook. Dit pand staat haaks op de Lange Slagenstraat. Direct naast dit schoolgebouw is een fietsenstalling gevestigd. Deze stalling is ongeveer tweemaal zo groot als de fietsenstalling bij de school aan de Van Neercasselstraat 2. De rest van het complex langs de Lange Slagenstraat, links van de fietsenstalling bestaat uit een grasstrook, voetpad en parkeerhavens. Het westelijk deel van het complex wordt voornamelijk gevormd door het schoolplein en schoolgebouw van de school aan de Van Neercasselstraat 2.

***Stedenbouwkundige beschrijving*** : De gymzaal is gelegen aan de Nicolaas Pieckstraat 4 en maakt onderdeel uit van een groter scholencomplex in totaal bestaande uit twee schoolgebouwen, twee fietsenstallingen en deze gymzaal. Het complex is gesitueerd op een nagenoeg vierkant terrein, aan noordelijke zijde begrensd door de Lange Slagenstraat, aan oostelijke zijde de Abraham Kemplaan, zuidzijde de Nicolaas Pieckstraat en aan westelijke zijde de Van Neercasselstraat. Het complex maakt onderdeel uit van de wijk Haarwijk, gelegen in de voormalige Korte- en Lange Slagenpolders. Het complex ligt tussen twee wederopbouwstroken in dezelfde stijl van het Nieuwe Bouwen. Het gaat om de panden aan de Lange Slagenstraat en Nicolaas Pieckstraat. Daarmee vormt het scholencomplex en de aangrenzende wederopbouwpanden in de directe omgeving hiervan een kleine stempel van wederopbouwarchitectuur omringd door eerdere bebouwing van voor de Tweede Wereldoorlog.

***Technische staat*** : De technische staat van het gebouw is goed. Een negatief aspect hierin is het aanbrengen van de schotwanden in het gymlokaal.

***Bijzonderheden*** : De gymzaal was oorspronkelijk bedoeld als onderdeel van een scholengemeenschap bestaande uit de Anne Frank lagere school op de hoek van de Van Neercasselstraat en de Nicolaas Pieckstraat en de oorspronkelijke ULO aan de Lange Slagenstraat op de hoek met de Abraham Kemplaan. Planvorming voor de school is aangevangen in 1959 en

uiteindelijk opgeleverd in 1961. Voor de drie objecten is de kunstenaar van de stroming de Nieuwe Haagse School, Thijs Overmans (geb. 1928) gevraagd deze te voorzien van een kunstwerk. In 1961 heeft hij de Anne Frank school en de ULO voorzien van mozaïeken en in 1964 heeft hij een tegeltableau afgerond aan de buitenwand van de gymzaal. In dit tableau bestaande uit totaal 9 tableaus worden alternerend een stoomboot tegen een gele achtergrond en vissen tegen een blauwe achtergrond afgebeeld. De architect Maaskant zocht doorgaans de samenwerking met kunstenaars op in de ontwikkeling van zijn gebouwen. Een gebruik dat hij waarschijnlijk heeft opgepikt in zijn tijd als lid van de groep Opbouw Rotterdam (OpRo), waarin zowel architecten, ontwikkelaars als kunstenaars zitting hadden.
De onderlinge samenhang van deze panden met hun respectievelijke kunstwerken, alsmede de uniformiteit en uniciteit van het pand samen met de omliggende panden uit de wederopbouwperiode zijn als bijzondere kenmerken te benoemen.

***Waardering*** : Het pand aan de Nicolaas Piecktraat 4 is cultuurhistorisch waardevol omdat het als gymzaal is gebouwd en altijd in die hoedanigheid heeft gefunctioneerd. Daarom is dit gebouw onlosmakelijk verbonden met de stad Gorinchem en haar inwoners.
Het pand heeft ook een hoge architectuurhistorische waarde en een zeer hoge situationele- en ensemblewaarde. Zoals eerder gesteld vormen de panden van het scholencomplex en de aangrenzende panden in de Lange Slagenstraat, Van Neercasselstraat en de Nicolaas Pieckstraat een architectonisch en stedenbouwkundig afwijkend geheel omdat het de enige strook is uit de wederopbouwperiode.
Het complex is ook waardevol vanwege de gaafheid en herkenbaarheid als onderdeel van de wederopbouw. Het schoolgebouw alsmede de andere wederopbouwpanden op en rond het complex lijken nagenoeg onaangetast.
Ook qua zeldzaamheid is het een waardevol object. Zoals eerder gesteld is wederopbouwarchitectuur an sich weinig zeldzaam, echter in dit deel van de wijk Haarwijk is het dat wel.

Voor het inventarisatieproject monumentale panden gemeente Gorinchem uit 2018 is bij het beoordelen van de objecten gebruik gemaakt van een matrix met puntentelling. In deze matrix zijn de objecten beoordeeld op de punten Architectuurhistorische waarde, Cultuurhistorische waarde, Zeldzaamheid, Gaafheid, Ensemblewaarde en Stedenbouwkundige waarde. Ieder van deze aspecten is een waarde toegekend van 1 tot 3. Dit leidt tot een eindscore die onderhevig is aan een weegfactor. Op die wijze kan een object de maximale score van 21 punten, of zelfs de minimale score van – 4 behalen. Alle objecten met een eindscore van 10 > zijn monumentwaardig. Alle objecten met een eindscore van 9 < zijn potentieel beeldbepalend.

In het aanwijzingstraject uit 2018 kreeg het object een uiteindelijke waardering van 13 punten. Ik heb de architectuurhistorische waarde alsmede de uniciteitswaarde met respectievelijk 1 punt verhoogd, anderzijds de gaafheid met 1 punt verlaagd en kom dan uit op een totaalscore van 16

punten. Mijns inziens is het object aan de Nicolaas Pieckstraat monumentwaardig, zij het met een hogere score dan in de eerdere beoordeling.

***Bronnen*** : www.topotijdreis.nl
www.googlemaps.nl
www.nieuwehaagseschool.nl

## *Foto's*

*Zijaanzicht linker deel van zijgevel aan Nicolaas Pieckstraat.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Rechter deel zijgevel Nicolaas Pieckstraat.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Deel voorgevel met reeds afgesloten toegangsdeur en ramen en rechts de zijgevel met mozaïek.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Achtergevels van uitbouw en hoofdmassa.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Linker zijgevels van hoofdmassa en uitbouw.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Centrale gang achter toegangsdeur.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Voormalige docenten-werkkamer.*

*Foto: Bureau Hels-dingen.*



*Voormalige kleed-ruimte. Links de toe-gang tot de wasruimte en rechts naar de voormalige gymzaal.*

*Foto: Bureau Hels-dingen.*



*Voormalige wasruimte.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Granieten wasbak voormalige wasruimte.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Verkleinde voormalige gymzaal. Achter de houten schotwanden bevindt zich het resterende deel van de gymzaal.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



*Voormalige gymzaal.*

*Foto: Bureau Helsdingen.*



***Luchtfoto***

*Luchtfoto van het scholencomplex.*

*Foto: Google Maps*

